

90. møde.

Tirsdag den 5. april kl. 10.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om leje og forslag til lov om byggeri med offentlig støtte har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om leje.

(Første behandling findes i tidenden sp. 1396; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 503).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, de stillede ændringsforslag og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Formanden: Under behandlingen af denne sag kan også den følgende sag på dagsordenen omtales, nemlig:

Forslag til lov om byggeri med offentlig støtte.

Ordføreren (Holger Larsen): Udvalget og det nedsatte underudvalg har holdt en lang række møder, ialt 33, og en del af dem har været meget langvarige. Vi har i møderne haft samråd med indenrigs- og boligministeren, finansministeren og socialministeren, som har besvaret en lang række spørgsmål både mundtligt og skriftligt.

Udvalget har endvidere modtaget en hel del skriftlige henvendelser fra grundejer- og lejerorganisationer, forskellige erhvervsorganisationer og nogle repræsentanter for lejerne i forskellige komplekser.

Efter de indgående forhandlinger i udvalget er man enedes om til de to lovforslag at stille en række ændringsforslag, af hvilke

de, der vedrører boligstøttelovforslaget, senere vil blive omtalt af det ærede medlem hr. Carl P. Jensen.

Jeg skal herefter kort gøre rede for de ændringsforslag, der er stillet til forslag til lov om ændring i lov om leje.

Ændringsforslag nr. 2 går ud på, at tvistigheder om opfyldelsen af udlejerens renholdelses- og vedligeholdelsespligt skal afgøres af huslejenævnet. Det betyder en opretholdelse af den nuværende bestemmelse, således at det i hele lovens løbetid er huslejenævnet, der afgør de tvistigheder, der her kan opstå mellem lejer og ejer.

Udvalget har ment, da der nu bliver pligt for ejerne i tilfælde, hvor disse er kontraktligt forpligtet til at foretage indvendig vedligeholdelse, til at hensætte et vist beløb til dette arbejdes udførelse, så at lejerne får en større forhøjelse af lejen end der, hvor lejerne har den indvendige vedligeholdelsespligt, at tvistigheder om lejernes kontraktlige forpligtelser også må kunne indbringes til afgørelse af huslejenævnet som nævnt i ændringsforslag nr. 3.

Ændringsforslag nr. 4 indskærper, at indsigelse mod varmeregnskab fra lejernes side skal indeholde meddelelse om, på hvilke punkter regnskabet ikke kan godkendes. Det er en tydeliggørelse af det, der i dag er gældende.

Ændringsforslag nr. 6 præciserer, at repræsentanter for udlejerne og grundejerne i nævnene må være sådanne, der er udlejere af et vist antal lejemål, og at lejerrepræsentanterne ikke tillige kan være udlejere.

Da denne bestemmelse kan gribe forstyrrende ind i de nu fungerende nævns arbejde, idet de er nedsat efter andre regler og deres normale funktionstid udløber omtrent samtidig med den nuværende lov, foreslås det ved ændringsforslag nr. 29 at forlænge funktionstiden for medlemmer af de nu siddende nævn indtil 1. maj i år.

Der har ikke i udvalget kunnet opnås tilslutning til lovforslagets bestemmelse om, at adgangen til indgåelse af frivillige overenskomster skulle ophæves, men udvalget er enedes om en ny formulering ved ændringsforslaget under nr. 7, således at aftaler herefter skal indsendes til nævnene, og disse kan tilsidesætte dem, hvis de skønner, at de efter samtlige foreliggende

[Holger Larsen.]

omstændigheder ikke er rimelige eller retfærdige for lejerne.

Udvalget har heller ikke kunnet tiltræde lovforslagets bestemmelse om, at enhver ombygning og forandring af ejendomme, der ville medføre lejeforhøjelser, skulle forelægges huslejenævnene, men der er dog opnået enighed om, at en vis kontrol for at forhindre urimelige ombygninger af ældre ejendomme er hensigtsmæssig. Derfor foreslås det ved ændringsforslag nr. 8, at ombygninger og forandringer af ejendomme, opført før 1890 og beliggende i hovedstadsområdet eller i kommuner med over 30 000 indbyggere, ikke må påbegyndes, uden at de forelægges huslejenævnene, hvis lejeforhøjelsen efter forandringen vil overstige 50 pct. af den leje, der var gældende den 1. september 1939.

Det, udvalget nærmest og mest indgående har drøftet, er de lejeforhøjelser, lovforslaget indeholder bestemmelser om. Der stilles ændringsforslag om en ny affattelse af både § 77 og § 78. Herefter varieres de lejeforhøjelser, som der gives tilladelse til, alle efter om udlejerne har pligt til at foretage indvendige vedligeholdelsesarbejder, tapetsering, maling og hvidtning, eller denne pligt er overgået til lejeren. En bestemt del af lejen skal afsættes på en vedligeholdelseskonto for hver enkelt lejlighed. For lejligheder fra før krigen gives der i løbet af tre år tilladelse til at gennemføre lejeforhøjelser på indtil 23 pct. af 1939-lejen. Det er inklusive de 5 pct., der blev givet tilladelse til i 1951, således at dette ændringsforslag betyder en yderligere lejeforhøjelse på 18 pct. fordelt på tre år med 10 pct. det første år og 4 pct. i hvert af de to følgende år. Samtidig foreslås, at 10 pct. af 1939-lejen skal afsættes på en såkaldt vedligeholdelseskonto. Hvor lejeren har den indvendige vedligeholdelse, afsættes der ikke noget på vedligeholdelseskonto, men forhøjelsen begrænses til gengæld til højst 13 pct. af 1939-lejen. Det vil sige, at dette forslag giver for de lejligheder, hvor lejeren har pligt til vedligeholdelse, kun en forhøjelse på 8 pct. fordelt over to år. For lejemaal, der er kommet til fra 1939 til 1948, gives der adgang til forhøjelse efter samme retningslinier, men med noget lavere procenter og mindre afsætning til ved-

ligeholdelse. For erhvervs- og forretnings-ejendomme betyder ændringsforslaget, at forhøjelsen bliver 5 pct. mindre, end lovforslaget oprindeligt regnede med, og også her aftrappes forhøjelsen over tre år.

Der har i udvalget været betænkelighed ved helt at ophæve bestemmelsen om bolig-anvisningsudvalgenes adgang til at stille krav om en vis tids forudgående bopæl i kommunen, den såkaldte 2 års bestemmelse. Ændringsforslaget under nr. 24 betyder, at denne adgang kun ophæves for de mindre kommuner, mens den hidtidige ordning opretholdes for hovedstadsområdet og i kommuner med over 15 000 indbyggere.

De øvrige ændringsforslag, der er stillet, er af redaktionel karakter eller tilsigter at klargøre de pågældende bestemmelser.

Der er enighed i udvalget om at lade loven gælde for en 3-årig periode, indtil udgangen af marts 1958.

Jeg skal på hele udvalgets vegne anbefale disse ændringsforslag og lovforslaget til vedtagelse.

Udvalget har også beskæftiget sig med det af finansministeren fremsatte forslag om overordentlig skat til staten af faste ejendomme, tillægsafgiften og tillægsgrundskylden. Dette har været drøftet i forbindelse med lejeforhøjelsen, men selvom der har været enighed om, at en udligning af forskellen mellem lejen i ældre og nyere lejligheder var ønskelig, har der ikke kunnet opnås tilslutning til finansministerens forslag, idet der har været forskellig opfattelse af, hvem forhøjelsen skulle tilfalde. Lejeforhøjelsen ifølge lejelovsforslaget, inkluderet de tidligere tilladte forhøjelser, hæver lejeniveauet fra 1939 med 23 pct., og det, der var tilsigtet med de foreliggende forslag, var en udligning på omkring 27 pct.

Der er i udvalget opnået enighed om, at en forhøjelse af den kommunale ejendomsbeskatning er et egnet middel til at opnå en vis udjævning af spændvidden mellem lejen i den gamle og den ny boligmasse, men da der allerede findes en meget høj ejendomsbeskatning i sognekommunerne, og da København og Frederiksberg med virkning fra 1. april 1955 har gennemført en forhøjelse af ejendomsbeskatningen, er der enighed i udvalget om at begrænse forhøjelsen af ejendomsbeskatningen til købstæderne. Skatteforøgelsen er tænkt

[Holger Larsen.]

foretaget som en forhøjelse af grundskyld- og ejendomsskyldpromillerne og af en sådan størrelse, at den vil svare til en leje-forhøjelse på ca. 3 pct. for lejligheder taget i brug før 1. januar 1946. Provenuet af den forøgede beskatning tænkes henlagt i en særlig fond i den enkelte kommune til imødegåelse af eventuelle tab på kommune-garantier i henhold til boligstøtteloven, og efter 5 års forløb skulle fondens midler kunne anvendes til anlægsformål, bl. a. til saneringsformål. Den højtærede indenrigs- og boligminister har givet tilsagn om at fremsætte et lovforslag i overensstemmelse med det, udvalget her er blevet enigt om.

Udvalget er ligeledes enigt om at fortsætte arbejdet med det af socialministeren fremsatte forslag til lov om godtgørelse for lejeforhøjelsen til alders- og invaliderente-modtagere m. fl. Der er enighed i udvalget om formålet: at friholde disse medborgere for følgerne af forhøjelserne, og man vil senere fremkomme med indstilling i overensstemmelse hermed.

Efter at have gennemgået de stillede ændringsforslag og de tanker, der har rørt sig i udvalget angående en kommunal udligningsfond, vil jeg gerne på mit partis vegne fremsætte nogle bemærkninger.

Det tilkommer ikke mig at bedømme, om det resultat, der er kommet ud af disse mange, lange og besværlige forhandlinger, er tilfredsstillende for den enkelte. Det kan det vel ikke være, så mange synspunkter som der har måttet bøje sig mod hinanden, men det er nu engang en mindretalsregerings lod at samarbejde, og under alle de forhandlinger, der har fundet sted, har vi bestræbt os for at få den bredest mulige tilslutning til gennemførelsen af disse love omfattende vore boligproblemer. Vi har betragtet dem som en helhed og havde i og for sig den opfattelse, at alle fire partiers repræsentanter i underudvalget gik ind i et sagligt arbejde for at nå et resultat, som vi kunne stå samlet om. Derfor kom det som en overraskelse, at partiet venstre, efter at dets forhandlere havde opnået indrømmelser på væsentlige punkter, tog den negative stilling overfor halvdelen af forligets resultat at ville stemme for alle ændringsforslag, men ikke medvirke til bygestøttelovens fremme. Det er, som

om partiet ikke kan komme bort fra den gølge og negative linie, som det har lagt sig på. Det klæder ikke et parti at indtage en sådan holdning efter at have deltaget så langt i forhandlingerne, som tilfældet var.

Der har måttet gives indrømmelser både med hensyn til lejeloven og boligstøtteloven; men tænk engang på, under hvilke vilkår forhandlingerne påbegyndtes! Her i salen som ude i landet taltes der om afvikling; bestående love kunne ikke forlænges udover den 15. april; vi skulle altså nå et resultat inden denne dato. Vi i mit parti tager vort ansvar for det forlig, der her foreligger til behandling. Vi mener stadig, at de forhøjelser, grundejerne vil få, ligger i overkanten af, hvad de har krav på for at få dækning for stigningen i vedligeholdelsesudgifterne. Men der er den formildende omstændighed, at de udlejere, der får adgang til den store forhøjelse på 10 pct. til 1. august, skal afsætte dette beløb til indvendig istandsættelse. Jeg betragter det som en betydelig forbedring af hele vor lejelovgivning, at dette princip nedfældes i loven. Hidtil har udlejerne jo ganske vist haft kontraktlig forpligtelse til at lade male, tapetsere og hvidte, men de har i de fleste tilfælde ikke været til at forå til at opfylde denne forpligtelse. Fremover har lejerne nu krav på at få foretaget reparationer for de beløb, der henstår på vedligeholdelseskontoen. Skulle der opstå divergencer mellem ejer og lejer, behøver man ikke at gå til retten for at få sagerne klaret, det kan huslejenævnet ordne.

Jeg beklager, at det ikke er lykkedes for os at få en begrænsning ind med hensyn til opsigelse i tofamiliesejendomme. Det er imidlertid ikke nødvendigt at optage en stor diskussion om dette spørgsmål igen i dag, det har vi diskuteret tilstrækkeligt.

For de ældre ejendomme fra før 1890 havde jeg helst set, at nævnene skulle have været hørt, inden krav om lejeforhøjelse kunne fremsættes, men i forslaget er der den formildende omstændighed, at den store forhøjelse skal hensættes til indvendig vedligeholdelse. Skulle ejendommen være af helt kondemneringsmoden karakter, må lejerne afæske huslejenævnet en afgørelse om, hvorvidt ejeren har krav på en forhøjelse.

Jeg skal med disse ganske få bemærkninger på mit partis vegne anbefale æn-

[Holger Larsen.]

dringsforslagene og lovforslaget til vedtagelse.

Lorentzen: Jeg skal efter den afgørelse, formanden har truffet, nøjes med at sige et par ord angående forslag til lov om ændring i lov om leje. Det lovforslag, som den højtærede boligminister havde fremsat, og de nu stillede ændringsforslag bygger først og fremmest på den tanke, at der må en udligning til mellem de forskellige lejeniveauer, og enhver, der har føling med både den praktiske og den teoretiske side af dette spørgsmål, ved, at begrundelsen for kravet og ønsket om fuld udligning grupper sig i nogle få punkter. For det første medfører den gældende ordning en for svag fyldningsgrad i den gamle boligmasse. Dernæst forfalder ejendommene, og der kan ikke skabes nogen boligreserve — et meget vigtigt punkt. Endvidere kan der, fordi huslejen hidtil har været holdt så lav, finde et forbrug af andre varer sted, som i høj grad påvirker Danmarks valutastilling. Og som et sidste hensyn bliver man også nødt til at nævne, at det ville være uretfærdigt overfor grundejerne at fortsætte med den lejelovgivning, vi hidtil har haft, og hvori selve udligningen ikke trådte tilstrækkeligt frem.

Med hensyn til det af den højtærede boligminister fremsatte lejelovsforslag vil jeg næsten tro, at vi fra oppositionens side har været hans mest tro tilhængere. Ja, det lyder mærkeligt, højtærede minister, men det er ikke helt urigtigt, og hvis ikke den højtærede finansminister havde blandet sig ind i billedet med at foreslå denne store afgift, der ville bevirke, at lejen skulle stige med 10 pct., tror jeg egentlig, vi meget hurtigt kunne være blevet enige med den højtærede boligminister. Nu er den forhøjelse, der vil finde sted efter de foreliggende ændringsforslag, jo ikke den endelige, for man må huske på, at der kommer en anden lov, som kræver en forhøjelse af ejendomsskatterne af en størrelsesorden, der formentlig vil betinge en lejeforhøjelse på yderligere 3 pct. Vi har fra vor side givet tilslutning til et sådant lovforslag, selvom det i og for sig strider imod vor opfattelse, men for fredens skyld og for at nå så meget som muligt på det meget vigtige område,

lejeloven er udtryk for, har vi som sagt givet vor tilslutning.

Vi kunne naturligvis meget vel have ønsket, at der havde fundet en egentlig afvikling sted af loven, og vi var tilhængere af en tanke, som har været udkastet af et enkelt medlem af udvalget, nemlig at man kunne begynde med landkommuner under 1 500 indbyggere, forudsat at kommunalbestyrelsen gav tilslutning til, at de ekstraordinære regler i lejeloven blev ophevet. Vi kunne også have ønsket, at opsigelsesretten i tofamiliehuse var rykket lidt nærmere til nutiden, men da der fra anden side var stærk modstand mod overhovedet at give denne opsigelsesret, støttede vi ministerens forslag. Vi er heller ikke helt tilfreds med reglerne om ombygning, men vi erkender, at ved de ændringsforslag, der er stillet, er der sket en væsentlig forandring i forhold til ministerens forslag, således at vi ikke nærer større betænkelighed ved at tiltræde lovforslaget med de stillede ændringsforslag, selvom denne regel er os en lille smule ubehagelig.

Det vil efter min mening ikke tjene noget fornuftigt formål, om jeg gav mig til at gennemgå ændringsforslagene i enkeltheder; det har udvalgets ærede ordfører allerede gjort, og jeg vil derfor i denne omgang — jeg vil sige noget mere, når vi kommer til byggestøtteleven — nøjes med at anbefale at stemme for det foreliggende lejelovsforslag med de af udvalget foreslåede ændringer.

Thestrup: Jeg skal tillade mig på mit partis vegne at fremsætte nogle bemærkninger om de to foreliggende lovforslag i almindelighed og nogle bemærkninger om enkelte paragraffer i huslejelovsforslaget.

Lejelovsforslaget er jo med de foreslåede ændringer tiltrådt af hele udvalget, medens forslaget til byggestøtteleven ikke er tiltrådt af venstres repræsentanter i udvalget. Som bekendt er de ændringsforslag, der foreligger, resultat af et forlig mellem de tre partier, der har tiltrådt begge forslagene, nemlig socialdemokratiet, det radikale venstre og det konservative folkeparti. Det er en almindelig kendt sag, at disse to lovforslag er knyttet således sammen, at der enten måtte indgås forlig om dem begge eller om intet af dem.

[Thestrup.]

Det er mit partis opfattelse, at det er meget vigtigt for landets økonomiske stilling, at udgifterne til og risikoen ved boligbyggeriet begrænses. Det er endvidere mit partis opfattelse, at vi bør stræbe efter at få det, man kan betegne — som vi i alt fald betegner som rimelige forhold på boligområdet. Herved forstår jeg for det første, at der er et tilstrækkeligt antal lejligheder i forhold til befolkningens størrelse og i forhold til dens fordeling territorielt, for det andet, at der er et nogenlunde lignende forhold som før 1. september 1939 mellem indtægter og husleje, og for det tredje, at boligstandardens jævnt hæves i takt med den tekniske udvikling og med, hvad landets økonomiske stilling kan bære. Det er mit partis opfattelse, at de to mål, begrænsningen af udgifterne til byggeriet og rimelige forhold på boligområdet, bedst nås ved — ja, jeg kan vist sige kun nås ved, at der igen bliver frie forhold på dette område, at der igen kommer en boligreserve, således at forholdet mellem ejer og lejer bliver et frit kontraktforhold, hvor konkurrencen regulerer lejens størrelse, og hvor det private byggeri, der bygger for egen regning og risiko, igen bliver det overvejende.

Den vigtigste forudsætning for at nå frem til dette mål er, at spændingen mellem de forskellige huslejeniveauer hæves. Det vil ikke blot virke til en bedre fordeling af den forhåndenværende boligmasse, men det vil også medvirke til, at det private byggeri igen tør gå i gang med at bygge, idet man derved fjerner faren for, at det bliver dette byggeri, der kommer til at stå med de sidst byggede og derfor dyreste lejligheder, og som får hele tabet, hvis efterspørgslen efter lejligheder skulle blive mindre.

Jeg betragter det foreliggende lejelovsfor-slag som et vigtigt skridt frem imod en ud-ligning mellem de forskellige huslejeniveauer, og jeg anser det derfor for meget vigtigt at få det gennemført, både af hensyn til vore økonomiske forhold og for at få rimelige forhold for befolkningen på det vigtige om-råde, som boligområdet jo er.

Mit parti betragter tillige det foreliggende lovforslag om ændringer i byggestøtteleven som betydelige forbedringer i forhold til den nugældende byggestøttelev. Jeg erkender, at vi med disse love ikke når frem til den

lovgivning, vi ønsker skal blive den per-manente på disse områder, men vi mener alligevel, at vi gør det rigtige ved at gå ind for den. Den tilstand, der nu eksisterer på disse områder, har vi alle et medansvar for. De nye love fører os efter vor mening frem til bedre og sundere forhold, selvom de ikke fører os helt frem til det, vi ønsker, og vi vil yde vor fulde medvirken til disse lovforslags gennemførelse.

Jeg skal herefter gøre nogle bemærkninger til de enkelte paragraffer i lejeloven. Efter den gældende lejelov har ejerens pligt til indre vedligeholdelse i vidt omfang været hvilende som følge af reglen i den nugæl-dende lejelovs § 23, stk. 4, om, at nævnet ved afgørelsen af, hvilke indre vedlige-holdelser der kan kræves, vil have at tage hensyn til, i hvilket omfang udgifterne hertil kan bæres af lejen, når denne skal give en rimelig afkastning. Efterhånden som vi rykker frem imod en fri huslejeansættelse gennem forhøjelse af huslejen for den gamle boligmasse, må denne vedligeholdel-sespligt igen vågne op. Ved det foreliggende lovforslag sker der en sådan genopvågning af vedligeholdelsespligten i et vist omfang. Det er givet, at der, uanset hvorledes man vil forme denne overgang, vil opstå vanske-ligheder. Nogle steder vil lejerne føle sig gået for nær, og nogle steder vil grund-ejerne føle sig gået for nær.

Der har i „Berlingske Tidende“ for den 3. ds. været nævnt et eksempel på, at en grundejer til trods for de foreslåede stig-ninger i huslejen får et mindre udbytte efter forslaget, end han nu har. Jeg har også hørt om andre eksempler. Såvidt jeg kan se, skal der være to betingelser for, at sådanne tilfælde kan komme til at foreligge. For det første skal det dreje sig om forhøjelser, der går udover de 5—6 pct., der blev ind-rømmet ved loven af 1951, og for det andet skal disse forhøjelser ikke have genopvakt hvilende vedligeholdelsespligt eller i hvert fald kun genopvakt i et mindre omfang end med de 10 pct., der nu skal afsættes. Disse to betingelser kan tænkes at foreligge, hvor der efter loven af 1951 er givet såvel 5 pct.s-forhøjelsen som 7 pct.s-forhøjelsen. Jeg ville tro, at der her som regel vil være krævet en indre vedligeholdelse af samme omfang som den, der nu foreslås ved de 10 pct.; men bestride, at der kan foreligge tilfælde, hvor

[Thestrup.]

dette ikke gælder, tør jeg ikke. De kan endvidere foreligge som følge af frivillige overenskomster, hvorved vedligeholdelsespligten indskrænkes under det nu foreslåede.

Jeg vil også gerne nævne et forhold, der er blevet anført overfor mig, nemlig det, at en udlejer lige inden lovens ikrafttræden har foretaget en fuldstændig istandsættelse af en lejlighed mod at få en frivillig leje-forhøjelse, f. eks. på 15 pct., over 1939-huslejen, idet han har regnet med i løbet af nogle år at få udgiften til den fuldstændige istandsættelse dækket herigennem. Hvad skal så gælde i dette tilfælde? Skal lejeren så udover den trufne aftale allerede fra august kunne kræve 10 pct. af lejen afsat til indre vedligeholdelse?

Der kan sikkert nævnes flere af den art tvivlstilfælde. Jeg har nævnt dem for at vise, hvor mangeartede forhold det er, vi her kommer ud for, og hvor vanskeligt det vil være fra de meget forskellige forhold at gå over til den mere faste og bestemte regel, der er foreslået nu. Vi må håbe på og regne med, at huslejenævnene vil tage fornuftigt på denne lovbestemmelse, når de skal til at bruge den, men naturligvis, lovens regel må stå fast; det må blive svaret i de enkelte tilfælde, at det er en regel, der ikke kan ændres ved parternes aftale. Bestemmelsen om, at de 10 pct. skal afsættes til vedligeholdelse, hører jo netop til de bestemmelser, der ifølge lovens § 2 er ufravigelige og altså ikke uden videre kan ændres.

Til de øvrige ændringsforslag, der er stillet til lejelovsforslaget, har jeg ingen særlige bemærkninger at gøre, men skal henvise til de udtalelser, der står i betænkningen.

Med disse ord kan jeg anbefale lejelovsforslaget med de foreslåede ændringer til vedtagelse her ved anden behandling.

Kirsten Gloerfelt-Tarp: Omsider er det med de foreliggende forslag om henholdsvis en 3-årig lejelov og en 4-årig byggestøttelov ved at lykkes at komme et stykke frem med en begrænsning af huslejestoppet og en ændring og begrænsning af boligstøtten. Alle de udvalgsberettigede partier var enige om, at den hidtidige lovgivning måtte ændres, huslejestoppet kunne ikke til evig

tid fastholdes, men på den anden side heller ikke med eet slag ophæves. Afstanden mellem huslejeniveauerne måtte formindskes, også for at kredit- og hypotekforeninger skulle bringes til at overtage en mere passende del af finansieringen af nybyggeriet, end de har gjort i de senere år. Byggestøtteloven var vel i efteråret på mit partis initiativ blevet ændret, så man standsede en udvikling, som alle var enige om burde standses, men en mere langsigtet ordning måtte gennemføres og en nøjere bearbejdelse af bestemmelserne ske under hensyn til nedbringelse af byggeomkostningerne og under hensyn til statskassens og samfundets økonomiske bæreevne.

Det lykkedes, som det er nævnt, i underudvalget at imødekomme de forskellige partiets synspunkter og at samles om forslagene. Forslagene måtte ses og behandles under eet, som fremhævet af det ærede medlem hr. Thestrup, men partiet venstre ville jo ikke give tilslutning til alt, selvom man kom lidt på vej med hensyn til det lovforslag, vi i øjeblikket beskæftiger os med.

Da det ærede medlem hr. Lorentzen var så fredelig i sit indlæg her om lejelovsforslaget, vil jeg gemme nogle bemærkninger til ham, til byggestøttelovsforslaget kommer til behandling. Jeg konstaterede, at han sagde, at venstre for fredens skyld var gået med til en hel del bestemmelser i lejelovsforslaget, som partiet ikke var så begejstret for. Det ligger formentlig noget anderledes med byggestøttelovsforslaget.

Hvad lejeloven angår, er jeg tilfreds med, at vi nu samles om en 3-årig periode med en lejestigning på 26 pct. af 1939-lejen og således, at grundejerne ialt får 23 pct. Det er en foranstaltning, der ikke kan være populær blandt talrige lejere i gamle lejligheder, og den kan i mange enkelttilfælde virke hårdt — som fremhævet af det ærede medlem hr. Thestrup — i nogle få tilfælde urimelig hårdt, men jeg tror, at det stort set er en rimelig ordning. Forholdene er forskellige for grundejerne og forskellige for lejerne, og vil man have en administrativt overkommelig ordning, kommer man ud for, at den i visse enkelttilfælde kan virke mindre heldigt.

Særlig vil jeg fremhæve det betydningsfulde i ordningen med, at visse procenter skal hensættes til vedligeholdelse af lejlig-

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

heden, hvor ejeren har vedligeholdelsespligten. Herved sikres lejerer, at der oparbejdes et beløb til disposition for ham til vedligeholdelse, og grundejeren ved, at der ikke kan kræves maling, hvidtning og tapetsering udover dette beløb. Mange stridigheder vedrørende vedligeholdelse vil herved kunne undgås.

Det er også godt, at der i ændringsforslaget er taget hensyn til de lejeforhold, hvor lejerne har pligt til den indre vedligeholdelse, så de undgår en del af lejeforhøjelsen.

Jeg vil gerne udtrykke min tilfredshed med, at det radikale venstres ønske om at begrænse lejeforhøjelsen for erhvervslokaler fra de af ministeren foreslåede 40 pct. til 35 pct. af 1939-lejen er imødekommet. Med henblik på konkurrencehensynet mellem erhvervsforetagender i nye og gamle lokaler kan det vel være rimeligt, at erhvervslokaler får noget større forhøjelse end beboelseslejligheder, men den foreslåede forhøjelse vil i mange tilfælde virke urimelig hårdt. Jeg vil gerne fremhæve, at lokaler, som delvis er beboet og delvis er erhvervslokaler, kun falder ind under den større lejeforhøjelse, hvis de årlige lejer i 1951 ikke oversteg 1 500 kr. i hovedstadsområdet, 1 300 kr. i købstadskommunerne og 1 000 kr. i landkommunerne. Det har ikke været meningen, at f. eks. syersken, der arbejder i sit hjem, skulle have en ekstra forhøjelse.

Hvad angår afviklingen af restriktioner, vil jeg nævne med tilfredshed, at der bliver fri opsigelse i tofamilielhuse med et års varsel fra 1. januar 1956. Der har i sådanne huse været altfor mange gnidninger mellem ejer og lejer til, at man fortsat kan opretholde opsigelsesforbudet.

Desværre har vi ikke kunnet opretholde vort forslag om ophævelse af stavnsbåndet. Jeg siger „desværre“, men de kendsgerninger, der er blevet lagt frem for os, navnlig fra Københavns og Frederiksberg kommuner, talte efter min mening så overbevisende om det pres, som der allerede under de gældende forhold er i disse kommuner med hensyn til efterspørgsel efter lejligheder, at vi ikke mente, det var forsvarligt på nuværende tidspunkt generelt at forbyde bestemmelser om, at boligsøgende skulle have boet en vis tid i en kommune for at få

boligret. Vi havde ellers meget ønsket at komme af med stavnsbåndet, så man kunne få større bevægelighed på boligmarkedet og dermed også på arbejdsmarkedet. Som en begyndende afvikling enedes vi dog om at ophæve stavnsbåndet for de små kommuner.

Boligministeren havde i sit lovforslag indført en ny restriktion, idet han foreslog, at enhver ombygning, forandring eller nyindretning, som ville medføre lejeforhøjelse, skulle forelægges huslejenævnet. Som fremhævet tidligere her i tinget kunne mit parti ikke gå med hertil, selvom vi måtte erkende, at det kunne være påkrævet i flere tilfælde af økonomiske og samfundsmæssige hensyn. Vi er derfor tilfredse med den begrænsning, der er foreslået af udvalget, således at sådanne sager kun skal forelægges huslejenævnet, når det drejer sig om ejendomme fra før 1890 og lejeforhøjelsen vil overstige 50 pct. af 1939-lejen.

For at lette lidt, men kun lidt, på de enliges boligproblem er der foreslået to mindre ændringer i lejelovens §§ 110 og 152. Jeg skal lige nævne indholdet af ændringen i § 110. Paragraffens stk. 1 drejer sig om tilfælde af dødsfald, og der foreslås tilføjet følgende bestemmelse:

„Fortsættes lejemålet ikke af en efterlevende ægtefælle, har en person, der i mindst 5 år har haft fælles husstand med afdøde og i væsentlig grad har bidraget til husstandens opretholdelse, samme ret til at overtage lejemålet.“

Det er oftest enlige døtre, undertiden enlige sønner, som denne regel vil kunne hjælpe.

Ved første behandling af lejelovsforslaget tog det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard afstand fra den højtærede finansministers afgifts- og grundskyldsforslag, men gjorde sig til talsmand for en eventuel forhøjelse af ejendoms- og grundskyldsbeskatningen, der skulle komme kommunerne tilgode og hensættes på en risikofond med henblik på de risici, byerne gennem deres garantiforpligtelser er inde i. Siden da har Københavns og Frederiksberg kommuner forhøjet deres ejendomsskatter, og udvalget er derefter samledes om at foreslå en forøgelse af den kommende ejendomsbeskatning i købstæderne svarende til gennemsnitlig 3 pct. af lejen. Da lovforslaget herom ikke foreligger endnu, skal jeg ikke komme nærmere ind på spørgsmålet.

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

Hvad angår socialministerens forslag om en skadesløsholdelse af alders- og invaliderentenyderne m. fl. for selve de lejeforhøjelser; der er en følge af den lejelov, vi behandler, har henvendelser fra forskellige kommuner gjort det klart, at lovforslagets bestemmelser ikke er til at administrere. I hvert fald vil reglerne medføre et meget stort arbejde og meget besvær. Derfor har vi ikke kunnet færdigbehandle forslaget, men kan tiltræde formålet. Vi må så vende tilbage til det og prøve at finde en anvendelig ordning.

Jeg venter ikke, at den ændrede lejelov vil blive hilst med stor glæde. Den ene vil være utilfreds med det ene, den anden med noget andet. Den nye lejelov vil betyde øgede udgifter for de talrige lejere i gamle lejligheder, men jeg tror også, disse lejere vil erkende, at det er en rimelig ordning, der træffes, en ordning, der søger at gøre ret og skel til alle sider, og jeg tror, at ordningen med hensyn til den indvendinge vedligeholdelse i almindelighed vil vække tilfredshed. Jeg kan anbefale, at man stemmer for de foreslåede ændringer.

Alvilda Larsen: Da jeg er mit partis ordfører vedrørende begge de foreliggende lovforslag, vil jeg gerne have lov til at omtale dem under eet.

Når vi betragter de ændringer, der foreslås gennemført i lejeloven og boligstøtte-loven, på baggrund af den diskussion, der iøvrigt har fundet sted gennem flere år om boliger og om prisen på boliger, føler vi trang til at spørge: Hvad tænker man egentlig på? Det har så sandelig ikke i årenes løb manglet på smukke, ofte endog svulmende ord om boligens betydning for familiens sundhed og trivsel. Ikke desto mindre tager det, de fire gamle partier her foreslår, sigte på alt andet end at hjælpe vore medmennesker til at løse deres bolig- og lejeproblem.

De nedskæringsforslag, vi behandler i dag, er sammen med de nedskæringer, der

fandt sted for knap 14 dage siden gennem afgiftsforhøjelser, altså prisforhøjelser for en række forbrugsvarer, ikke mindst mælken; af en sådan karakter, at de sagtens kan sammenlignes med det nedskæringsfelttog, regeringen Madsen-Mygdal foretog i 1927, og som dengang vakte så stor bitterhed overalt. Virkningerne af det, der nu gennemføres, vil ikke blive mindre end virkningerne af det, der da gennemførtes. Dengang var det blot socialdemokratiet, der som opposition førte an i agitationen mod regeringens nedskæringer. Tonen i den socialdemokratiske presse var meget hård. Nedskæringerne blev bl. a. omtalt i en leder i den socialdemokratiske presse under overskriften „Rov fra de fattige“, og artiklen havde som motto det drachmannske citat: „Som en hane på en regnorm, som en høg på en musvit slår de store ned på småfolk, så det sprøjter op med skidt“.

Nu ved jeg meget vel, at denne konfrontation med fortiden ikke gør noget stærkt indtryk på den socialdemokratiske regering af i dag, og at den højtærede indenrigs- og boligminister nok vil kunne mobilisere allehånde forklaringer på, at tidligere nedskæringer foretaget af bogerlige regeringer var uretfærdige og hårrejsende trods disse regeringers henvisninger på ethvert givet tidspunkt til landets økonomiske situation, ligesom den højtærede minister vil forsvare sine nedskæringer ved at prøve på at vise, hvad han i virkeligheden har forskånet den store del af befolkningen for. Det ser man bl. a. af „Social-Demokraten“s forside i lørdags, hvor det i overskriften til en omtale af forliget hedder: „Lejerne kan ikke siges op i 3 år. 4 års boligbyggeri sikres“ o. s. v., medens alle andre dagblade kunne tale om huslejeforhøjelse og begrænsning af boligbyggeriet.

Nå, jeg har nu ikke støvet arkiverne igennem for at finde angrebsmuligheder overfor de nedskæringer, der er tale om her, men jeg fik for et par dage siden tilfældigt socialdemokratiets nye historiske værk, som jeg forlængst har bestilt, og da

[Alvilda Larsen.]

jeg kiggede lidt i det, faldt jeg over den førnævnte karakteristik; og da titlen på værket pudsigt nok er „En bygning vi rejser“, faldt det mig ind at anvende det i dag.

Ellers behøver man som sagt ikke at ty til historien. Enhver ved, at det, regeringen i dag lægger navn til, er et andet program og en anden politik, end hvad den lovede vælgerne før sidste valg. Den lovede nemlig flere og billigere boliger. Flere og billigere boliger — det er på et år blevet til færre og dyrere boliger, men måske er selv et år for socialdemokratiet så langt et tidsrum, at et forsvar kan stables på benene. Derfor er det måske klogest blot at holde sig til de sidste 14 dage, og det vil jeg da også gøre. Jeg beder om tilladelse til at citere et afsnit af den socialdemokratiske tryksag, der så sent som i søndags er dumpet ind i talrige brevkasser i København. Den hedder: „For arbejde og tryghed“, og på forsiden står der endvidere: „Familien Danmark vil leve godt“. Den fortæller om, hvad man ikke gør i anstændige familier, og så hedder det på næstsidste side under overskriften „Oppositionen nedlagde arbejdet“ bl. a.:

„... Venstre og de konservative, som i skøn samdrægtighed opstillede krav, der hårdt og utilsløret ville ramme de dårligst stillede i vort land.

De forlangte en byggelov, der betød, at mindrebemidlede familier, som rykkede ind i det nye sociale byggeri, skulle betale 3 000—4 000 kr. i indskud.

De forlangte, at hovedparten af byggestøtten skulle gå til det private forretningsmæssige byggeri (spekulationsbyggeriet). Dette ville betyde, at det sociale byggeri blev stillet i skyggen.

De forlangte, at grundejerne skulle begunstiges. Hele huslejestigningen i det ældre byggeri skulle gå til grundejerne. ... De fleste af disse krav blev begrundet med, at også staten skal spare. Herom er der ingen uenighed. Men regeringen afviste den slags sparepolitik, som rammer de dårligst stillede. ... Overfor de partipolitiske manøvrer fra oppositionen — venstre, konservative ... stillede regeringen og folketingsflertallet det positive arbejde“.

Ja, det er, hvad der står i denne tryksag,

uddelt så sent som for to dage siden i København. „Overfor oppositionen stillede regeringen og folketingsflertallet det positive arbejde“. Det er altså bl. a. det, vi behandler nu. Og hvad er det så? Det er forslag om en generel husleje-forhøjelse på indtil 23 pct. og i centralfyrede ejendomme på indtil 24 pct. af 1939-lejen.

Hvor ejeren har vedligeholdelsespligten, afsættes 10 pct. til vedligeholdelseskontoen, og hvor lejeren har vedligeholdelsespligten, er leje-forhøjelsen henholdsvis 13 pct. og 14 pct., og den leje-forhøjelse skal tilfalde grundejerne ubeskåret. Det er det, man raser over i tryksagen, som er uddelt i København for to dage siden; det man rasede over i forgårs, foreslår man at ville gennemføre i dag. „De forlangte en byggelov, der betød, at mindrebemidlede familier, som rykkede ind i det nye sociale byggeri, skulle betale fra 3 000—4 000 kr. i indskud“, siges det i tryksagen meget harmfuldt, og det, socialdemokratiet sammen med andre partier nu foreslår at gennemføre, er netop dette, idet lånegrænsen for socialt byggeri nu nedsættes fra 97 pct. til 94 pct. Det betyder, at det indskud, der skal præsteres for en lejlighed i nybyggeriet, stiger ganske betydeligt og netop kan komme op på de 3 000 kr., der er nævnt. „De forlangte, at hovedparten af byggestøtten skulle gå til det private forretningsmæssige byggeri (spekulationsbyggeriet)“, siger tryksagen, og nu foreslås det netop, at en større procent af rådighedsbeløbet til nyt byggeri overføres til det private byggeri.

Jeg spørger: Er denne tryksag nu ikke kommet for sent eller for tidligt, eller burde den ikke være standset? Eller måske er det en bevidst vildledning af vælgerne; i så fald er det da vist en lidt for usmagelig propaganda. Dog kan man måske af denne tryksag udlede, hvor besværligt det er for socialdemokratiet at skulle forsvare denne nedskæring. Givet er det i hvert fald, at den højtærede minister hr. Kjærboel ikke behøver at anstrenge sig for at tilbagevise min kritik af det, der her foreslås, af det, ministeren vover at komme med her i dag, for min vurdering af disse forslags betydning som alvorlige nedskæringer for lejerne og af den jævne families boligkår har socialdemokratiet selv dokumenteret i sin tryksag, og formentlig har samtlige landets

[Alvilda Larsen.]

husstande nu mulighed for at gøre sig bekendt dermed. Det hedder i tryksagen, at disse krav, „hårdt og utilsløret ville ramme de dårligst stillede i vort land“. Ja, disse nedskæringer vil, som socialdemokratiet sagde det i forgårs, hårdt og utilsløret ramme de dårligst stillede. Dette gentager jeg i dag.

Ændringsforslagene til lejeloven og til byggestøtteloven betyder på mange måder simpelthen et brud med alt, hvad der efter krigen, efter 1945, har været sagt om bolig- og byggeproblemer her i landet. I 1945 hævdede alle ansvarlige, at boligproblemet var vort største sociale problem, at der måtte bygges mest muligt, og at der måtte ydes størst mulig støtte til at bygge billigt, og endvidere, at et lavt huslejeniveau var et stort gode, og derfor fik vi den lejelov, vi har haft indtil nu. I 1949 fremhævede man dog ikke, at boligproblemet var et specielt socialt problem, men at Danmark af beskæftigelsesmæssige grunde måtte have netop den byggestøttelov og den lejelov, som vi havde da. Nu er det imidlertid hverken sociale eller beskæftigelsesmæssige grunde, der berettiger til ændringer; nu er det en sanering af landets finanser, der er nødvendig, og som kræver ændringer i byggestøtte- og lejeloven. Det bedste middel til en sanering af landets finanser synes åbenbart bl. a. at være at tage fra de økonomisk hårdt anspændte lejere for at give til de rige grundejere, som i flere år har nydt godt af, ja, endog har udnyttet bolig-nøden.

Jeg har tidligere givet beviser på, at grundejernes krav på dyrtidstillæg i form af en generel lejeforhøjelse var helt grundløse, al den stund de fleste ejendommers afkastning er upåklagelig og mere end tilstrækkelig. Det er derfor helt uforståeligt, at denne gruppe samfundsborgere, grundejerne, oven i købet med den begrundelse, at det er nødvendigt, at forbruget sættes ned her i landet, ikke skal af med noget, men skal have noget.

Jeg ved ikke, hvad grundejerne vil gøre med pengene, om de vil binde dem i obligationer, om de vil sætte deres forbrug op, eller om de vil anvende dem til at tjene flere penge med, eller hvad. Men det er en kendsgerning, at lejeloven, som den har været indtil nu, har givet de grundejere,

der kunne dokumentere, at de ikke fik en rimelig afkastning af deres ejendom, og at de derfor heller ikke kunne overholde deres forpligtelser med vedligeholdelse o. s. v., ret til lejeforhøjelse; grundejerne har i huslejenævnene kunnet få det, de skulle have, og derfor er de generelle forhøjelser, der her er tale om, helt meningsløse.

Grundejernes formand, hr. Sliben, trøstede på en generalforsamling af grundejere for nylig de grundejere, der ikke var helt tilfredse med de forhøjelser, som foreslås gennemført nu, ved at udtale, at det væsentlige for grundejerne slet ikke var forhøjelsernes størrelse, men var dette, at man nu anerkender retten til udbytte af deres ejendomme, at man derfor nu har brudt med socialiseringstendensen. Jeg kan ikke forestille mig, at disse toner lyder godt i socialdemokratiske øren, men ikke desto mindre er det grundejernes vurdering af, hvad disse lejeforhøjelser i virkeligheden betyder. Det er da heller ikke underligt, at lejerne over hele landet i stort tal stærkt tager afstand fra forhøjelserne og i meget stort omfang med talrige protester enkeltvis, gennem lejerforeninger og faglige organisationer har forsøgt at hindre disse forhøjelsers gennemførelse, og protestterne er jo i lige så høj grad kommet fra socialdemokratisk inspirerede organisationer som fra andre; det er berettiget og forståeligt.

De fleste lejere henviser fuldstændig rigtigt til, at de i årevis har haft en kontrakt, ifølge hvilken ejeren havde vedligeholdelsespligt. Denne kontrakt er gennem mange år blevet misligholdt af ejeren; han har simpelthen brudt den, uden at der er sket ham noget af den grund. Men nu skal der ske noget med vedligeholdelsen — det er bl. a. noget af det, der henvises til — og det, der sker, er, at lejerne, ikke ejerne, pålægges en udgift; det er lejerne, der skal betale 10 pct. til vedligeholdelsen plus op til 13 pct. til grundejerne, fordi de — ejerne — blandt andet ikke hidtil har vedligeholdt ejendommene. Sådan ser lejerne på den lejeforhøjelse, der skal foretages nu.

Desuden kan det nævnes, at selvsagt ingen lejer kan se, hvilken begrænsning af forbruget der kan fremkomme ved at tage penge fra lejerne for at give dem til grundejerne, noget, man har påstået skulle være i landets interesse.

[Alvilda Larsen.]

Ser vi på lejeforhøjelserne under en helt anden synsvinkel, nemlig i forbindelse med huslejeudligningen, nødvendigheden af en udligning af lejen i nyt og gammelt byggeri, som mit parti ganske vist også har taget afstand fra, ser man, at der heller ingen udligning er i disse forslag. Tværtimod sker der det, at huslejen trækkes op over det hele, at prisniveauet også i det nye byggeri vil stige. Det stiger på grund af den forhøjede rente, og det stiger på grund af de ændringer, der nu foreslås til byggestøtteloven. Med disse ændringer kan prisen på en lejlighed på to værelser og eet kammer eller en lille toværelses med to kamre beregnes at komme til at udgøre 3 000 kr. i indskud og 3 000 kr. i årlig leje. I Tårnbyparken f. eks., hvor der i første omgang er opført 600 lejligheder under den nugældende lov, koster lejlighederne 29 kr. pr. m²; her vil de lejligheder, der nu skal opføres i anden omgang, og som skal opføres efter de ændringer, der nu foreslås, komme til at koste 32 kr. 50 øre pr. m². Det viser tydeligt, at det er hele huslejeniveauet, der skrues op, og selvom der nu ved ændringsforslag nr. 11 til byggestøttelovforslaget indføres en undtagelsesbestemmelse for de 8 000 først påbegyndte lejligheder, forhindrer dette jo ikke, at det om ganske kort tid forlanges, at en familie eller et ungt ægtepar skal præstere ikke mindre end 3 000 kr. i indskud for en ny lejlighed. Hvor mange tror man kan præstere det? Det bliver i hvert fald ikke lønarbejderne.

Udover at sådanne forslag vil tjene til yderligere sammenstuvning af flere beboere i gamle og små lejligheder, vil de få indflydelse på byggeriets omfang. Boligforeningernes folk har jo allerede påpeget det alvorlige heri, bange for konsekvenserne for byggeriets omfang. Det vil betyde mindre boligbyggeri med derpå følgende arbejdsløshed. Og hvad så? Hvad med bolignøden overhovedet? Det kunne man spørge om. Hvad med talen om at stå rustet, når de store årgange om ikke så forfærdelig mange år myldrer frem på boligmarkedet og arbejdsmarkedet? Det ændringsforslag, der indeholder en nedsættelse også af det beløb, staten stiller til rådighed for boligbyggeriet, kan hurtigt regnes om i lejligheder. Det betyder, at der årligt kan bygges ca. 10 000 lejligheder — kun 10 000 lejlig-

heder! Enhver kan se de katastrofale følger, disse nedskæringer medfører, idet alene befolkningstilvæksten her i landet årligt kræver 17 000—19 000 lejligheder; det er meget let at se, at det igen bliver folk med de små og jævne indtægter, der vil blive hårdest ramt. Opfrisker man nu det socialdemokratiske boligprogram fra for to år siden — programmet med de mange og billige lejligheder, med kravet om 12 000 særligt billige lejligheder til 100 kr. om måneden, som skulle bygges udover de 24 000, der dengang årlig blev bygget — og sammenligner dette fine boligprogram med det, der skal gennemføres nu, forstår man simpelthen ikke, hvorfra socialdemokratiet henter modet.

Een ting er i hvert fald givet, og det er, at nu tager bolignøden først rigtig fart. Ingen af de argumenter, der anvendes til støtte for de foranstaltninger, som her kræves, holder jo.

For lejeforhøjelserne har — udover det, jeg allerede har nævnt — det forsvar været anvendt, at den gamle leje var billig, simpelthen for billig, sammenlignet med andre varer i dag. Selv den højtærede boligminister, det ærede medlem hr. Kjærboel, har for få år siden rigtigt udtalt, at han ikke kunne forstå, at noget ikke måtte være billigt mere, og i særdeleshed ikke boligen. Endvidere kunne man sige, at ingen vel ville finde det andet end tåbeligt, hvis der skulle pålægges en mand, som på et givet tidspunkt havde købt et sæt tøj billigt, en skat, fordi en anden mand i dag skal betale mere for et nyt og bedre sæt tøj.

Ja, men nu må der ske en frigørelse af boligerne, siger man; restriktionerne må ophæves; der må skabes større bevægelighed på boligmarkedet; det vil ophæve bolignøden og fremtvinge billigere boliger. Det er de argumenter, man anvender i forsvaret for de foreslåede foranstaltninger, og det hævder man på et tidspunkt og i samme nu, hvor forskellige foranstaltninger fremmer alt det, som uvægerligt vil øge presset på boligmassen og gøre boligerne dyrere.

Frigørelse! Hvad dækker det ord egentlig over? Siden 1914 har vi her i landet ikke haft det, der kaldes frihed på boligområdet, i hvert fald kun i en ganske, ganske kort periode i begyndelsen af 1930 — det fremhæves også i boligministeriets egen betænk-

[Alvilda Larsen.]

ning af 1948. Den svenske regering påviser det samme i sin afvisning af bl. a. nødvendigheden af en lejeudligning mellem gammelt og nyt byggeri, idet den siger, at der har i realiteten aldrig bestået frihed på boligmarkedet. Ikke desto mindre siger man i dag: vi må have denne frihed på boligmarkedet, det er absolut nødvendigt.

Det er derimod en kendsgerning, at vi i dag ikke har boliger nok. I København, f. eks., er der, udover de boligsøgendes behov for boliger, absolut brug for nye boliger til mindst 75 000 mennesker, der bor i usunde boliger — det var, hvad stadslægen for København, dr. Esther Ammundsen, nævnte så sent som i sidste uge, og gjorde det i bitre og hårde bemærkninger. Også Vesterbros Boligaktion har igen slået til lyd for nødvendigheden af at bygge flere boliger snarest muligt, og i frisk erindring er vel også endnu appellen fra 80 kendte mænd fra hele landet, overvejende fra kirkelige kredse, med 8 biskopper i spidsen, til os herinde om at samle alle kræfter til den hurtigst mulige afhjælpning af dette vort alvorligste samfundsonde. Det er nødvendigt — hedder det i denne henvendelse — om ikke uoverskuelige menneskelige værdier skal gå til grunde. Dette siges, efter at man med tal har påvist, at boligsituationen her i Danmark ikke i væsentlig grad har bedret sig siden 1945. Alligevel foreslås der nu en såkaldt frigørelse på den måde, at der bliver fri opsigelsesret om 1 år for beboerne i tofamiliehuse. Det vil sige, at 75 000 familier, der bebod lejligheder i sådanne huse, simpelthen prisgives bolignøden.

De nye bestemmelser om vedligeholdelseskontoen sammenholdt med opsigelsesretten om 1 år for de 75 000 i tofamiliehusene — og denne begrænsede opsigelsesret er jo kun forløber for det, der senere skal ske, for en almindelig opsigelsesret — åbner i sandhed uhyggelige perspektiver.

Hvordan tør man overhovedet, når der ikke er boliger nok, begynde at tale om opsigelsesret? Nej, giv først lejerne frihed til bytning af lejligheder indenfor de bestående rammer; så opnår vi bedre bevægelighed på boligmarkedet, der menes at være påkrævet.

Må jeg i denne forbindelse spørge, om man har gennemtænkt, hvad ændringsfor-

slagene om ophævelse af boliganvisning i kommuner med under 15 000 indbyggere kan føre med sig, f. eks. i de kommuner, der grænser op til større byer som Aalborg og Aarhus. Vil det ikke betyde, at en by som Aalborg, der har boligløse, kan skyde disse fra sig, ud til de små nabokommuner, der så på den ene eller anden måde, hvad de er forpligtet til, må løse dette boligproblem? Jeg vil tro, at de små kommuner ikke vil føle særlig stor glæde ved denne form for lettelse på boligmarkedet.

Endvidere bortfalder nu også den beskyttelse, som f. eks. de logerende hidtil har haft; det er dog noget, der betyder en hel del ikke mindst i hovedstadsområdet. Fra den 15. april er alle logerende opsigelige. I den forbindelse ønsker jeg svar på, om de lejeforhøjelser, der her er tale om, kan væltes over på de logerende.

Jeg ønsker også lidt mere forklaring på den nye bestemmelse i § 24 i lejeloven, der siger, at

„også tvistigheder om opfyldelsen af lejerens renholdelses- og vedligeholdelsespligt afgøres af huslejenævnet.“

Hvad tænkes der på med denne bestemmelse? Er meningen den, at den omfatter de lejere, som kontraktmæssigt har vedligeholdelsespligten — og den har jo masser af lejere fået i de senere år — og som nu skal betale 8 pct. mere i leje; og skal den forstås sådan, at værten kan komme og sige: De vedligeholder dårligt, hr. Petersen; nu må De møde i huslejenævnet og få pålagt at vedligeholde bedre? Det må han i så fald, hvadenten han har penge til det eller ej. Han — lejereren — har jo ikke fået — og får ikke — nogen kompensation for den vedligeholdelse, man kræver af ham, sådan som grundejerne nu får det. Tværtimod får lejereren ovenikøbet en forhøjelse. Skal det forstås sådan, at man vil stille ejer og lejer lige, hvad vedligeholdelsespligten angår? Så vil vi i hvert fald ikke være med. I årevis har ejeren frigjort sig for sin pligt. Han får nu en lejeforhøjelse plus 10 pct. til vedligeholdelse, men lejereren får forhøjelsen og yderligere krav om vedligeholdelsespligt, hvor han i virkeligheden havde krav på en lejenedsættelse. Kan det virkelig være meningen med den nye bestemmelse i § 24?

Endnu et spørgsmål. Jeg har ikke kunnet finde nogen rimelig forklaring på — ja, der findes overhovedet ingen forklaring på

[Alvilda Larsen.]

det, såvidt jeg kan se — at centralfyrede ejendomme skal have en større lejeforhøjelse end andre. Findes denne forklaring, vil jeg meget gerne høre den, for jeg har ikke kunnet tænke mig til nogen forklaring på, at centralfyrede ejendomme skal pålignes ekstra 1 pct.

Og yderligere: Hvordan tænker regeringen sig at kontrollere, at stedfundne forhøjelser virkelig trækkes fra? Hvor der findes lejer-sammenslutninger, vil de selvsagt sørge for, at alt går rigtigt til, men hvor der ikke findes sådanne sammenslutninger, hvordan tænker man sig dér at kontrollere, at ejeren underretter lejerne — og gør det rigtigt? Det drejer sig dog om 700 000 lejligheder, som skal have en lejeforhøjelse. Bortset fra at mit parti overhovedet ikke vil være med til disse forhøjelser, burde der efter vor mening findes en bestemmelse, der pålagde grundejerne at dokumentere overfor alle lejerne, hvad lejen var i 1939.

Endelig nogle bemærkninger til ændringerne til paragraffen vedrørende ombygninger, moderniseringerne af de gamle lejligheder. Jeg sagde ved første behandling, at bestemmelsen om, at nævnet skal godkende sådanne ombygninger på grundlag af få generelle retningslinier, ikke var tilstrækkelig; men nu kommer man så med ændringsforslag, der oven i købet mildner bestemmelsen derhen, at dette kun skal gælde for bl. a. de ældste ejendomme. Det vil sige, at en hel række ejendomme bygget efter 1900, og som også er i en miserabel forfatning, kan moderniseres og via en sådan modernisering skaffe ejeren store fortjenester. Kan det være rigtigt?

Jeg vil gerne stille ærede medlemmer det spørgsmål, om de synes, det er rigtigt, at man tillader det, som foregår mange steder — og som jeg f. eks. var ude at se på i lørdags, efter at en lejerforening havde inviteret folketingsmedlemmerne — hvordan en sådan modernisering foretages i praksis. Jeg besøgte en sådan ejendom og så, hvordan en 2½ værelses lejlighed moderniseres. Det går til på den måde, at man installerer et badekar — det er næsten forkert udtrykt, for det var i virkeligheden en mellemting mellem et siddebadekar og en stor håndvask, presset ind i et hjørne — en miniaturehåndvask og en varmtvandshane;

i denne ejendom var der varmeanlæg i forvejen. En modernisering som den, jeg har nævnt her, betyder for lejerne, at deres husleje, som har været på 62 kr. om måneden, altså knap 800 kr. om året, nu forhøjes til over 2 000 kr. om året uden varme. Og det foretages, uden at lejerne spørges, uden at ejeren bekymrer sig om, hvorvidt lejerne er i stand til at betale forhøjelsen, og vel vidende, at lejerne mange gange tvinges til simpelthen at finde sig i dette, fordi de ikke har nogen anden udvej. De kan ikke flytte og kan heller ikke få en anden lejlighed. Er det virkelig tilladeligt, at den slags ting foregår? Eller kan det tillades, at man moderniserer københavnske ejendommes tagetager, der bliver luksuøst indrettet i form af klubværelser til en pris af 36 000 kr. pr. værelse, som skal lejes ud for 300 kr. pr. måned? Skal det virkelig tillades?

Det var de væsentligste af de indvendinger, jeg på mit partis vegne havde at gøre til de to foreliggende lovforslag. Efter vor mening kommer nu en af de vigtigste menneskerettigheder, boligen, til alvorligt at undgælde for følgerne af skiftende regerings forkerte politik. Overfor påstanden om, at staten fattes penge — selvom den nok ved, hvor den kan hente disse penge — eller at befolkningens forbrug er for stort, og at vi ikke kan lave statsfinansiering for byggeriet, vil jeg fremholde følgende kendsgerninger, som modbeviser talen om, at Danmark ikke har råd: statens investering i boligbyggeriet udgør i Danmark 34 pct.; til sammenligning skal nævnes, at den i Holland udgør 76 pct. og i England 78 pct. Tager vi omfanget af byggeriet og sammenligner Danmark med andre lande, kan jeg henvise til, at Norge på eet år byggede 31 000 lejligheder, hvilket svarer til, at vi her skulle bygge 40 500 lejligheder, medens vi det år kun byggede 18 500. Eller tager vi nettonationalindkomsten og sammenligner med andre lande med henblik på, hvad der af den anvendes til boligbyggeri, ser vi, at Danmark ligger helt i bunden.

Vi ser altså, at produktionen af boliger er mindre, at der af nationalindkomsten anvendes mindre til boligbyggeri, og at statsfinansieringen af boligbyggeriet er mindre i Danmark end i de fleste andre europæiske lande. Derfor er spørgsmålet slet ikke, om vi i Danmark har råd til at bygge

[Alvilda Larsen.]

boliger; men spørgsmålet er, om vi har råd til at behandle befolkningen, ungdommen, familierne, som vi gør ved at inddrage goder og give flere byrder.

Jeg er enig med den højtærede boligminister i hans syn på boligpolitikken, sådan som han gav udtryk for det i 1952, og jeg vil have lov til at slutte med dette. Den højtærede boligminister sagde da i en rundbords-samtale med „Social-Demokraten“ følgende:

„For mig står det således — det har jeg sagt indtil trivialitet — at boligbyggeriet er Danmarks største sociale problem. Det må frem i første række; det skylder vi dem, der er ramt af bolignøden; det skylder vi os selv. Tænk på de små overbefolkede lejligheder, hvad de medfører af afsøret ungdom, af kriminalitet. Tænk, hvad det betyder for den ungdom, der skulle dygtiggøre sig, at den er henvist til gaden. Derhjemme kan de ikke være, radioen larmer, de små søskende leger, der er ingen mulighed for at læse, for at uddanne sig. Det er et tab, som ikke kan gøres op i penge.“

Den højtærede boligminister sagde videre:

„Ja, det er fuldkommen uforsvarligt, at man vil gøre vor byggeindsats til et spørgsmål om økonomi.“

Jeg er helt enig med den højtærede boligminister i hans syn på boligsituationen, og jeg er lige så enig med den højtærede finansminister, som i den samme rundbords-samtale som sit svar på spørgsmålene om byggeriets omfang, om priserne på byggeriet, om mulighederne for sanering og alle disse ting kort og godt sagde, at der findes kun een måde at løse problemerne på, der findes kun een vej at gå, og det er at bygge flere boliger.

Jeg er altså helt i overensstemmelse med den højtærede boligministers og den højtærede finansministers ånd i 1952, når jeg foreslår det høje folketing at forkaste de foreslåede ændringer, der betyder så kolossale forringelser for lejerne og altså for familierne med hensyn til boligerne i fremtiden.

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at tilladelse til at citere aviser og lignende skrifter fortsat skal indhentes inden citatet.

Søren Olesen: Mit parti er ikke udvalgsberettiget, og det er derfor meget vanskeligt for mig at tage stilling til alle de enkeltheder, som her forhandles. De partier, som selv mener at besidde visdommen og indsigten i dette ting, har nu brugt uger og måneder til at drøfte enkelthederne. Vi andre kan ved at forlange et søndagsbrev få en halv søndag og en søgnedag, hvor man desuden skal rejse for at kunne være tilstede her i rette tid, til at sætte os ind i forholdene. Det kan derfor ikke undre, at jeg ikke kan tage stilling til alle disse enkeltheder. Jeg vil kun gøre nogle ganske få bemærkninger om lejeloven, som vi nu i øjeblikket har til behandling.

Jeg forstår, at loven skal gælde for tre år. Meningen må jo så være den, at man sigter på at nå frem til et frit lejeforhold, når den tid er udløbet, eller også må man igen lave en forlængelse med visse ændringer. Lovforslaget indeholder jo forskellige lejeforhøjelser, og det tilsigter altså en udjævning af de forskellige lejeniveauer, selvom en sådan naturligvis ikke nås i denne omgang. Jeg har tidligere sagt, at vi naturligvis må se at nå frem til frie forhold igen engang. Man kan dog ikke blive ved at have så stort et område under stadig offentlig kontrol. Det vil føre til altfor stor en administration; og det vil efter min mening føre til urimelige forhold på mange områder både for lejerne og for husejerne.

Med hensyn til vedligeholdelsen af ejendommene er det nu foreslået at afsætte et beløb på indtil 10 pct., som skal hensættes på en særlig konto. Denne procentsats synes jeg ikke man har været helt heldig med, måske ikke just med hensyn til størrelsen, den skal jeg ikke prøve at bedømme, fordi jeg ikke har været stillet overfor de beregninger, som man antageligvis har haft og har drøftet i udvalget, men en procentsats virker jo på den måde, at jo billigere en lejlighed har været, jo mindre kan der blive til vedligeholdelse, og jo dyrere en lejlighed har været, jo mere bliver der i penge til vedligeholdelse. For de ejendomme, som er opført og er taget i brug efter 1939, gælder en noget mindre procentdel, henholdsvis 9 pct. og 8 pct. Her vil der imidlertid opstå et mærkeligt forhold, idet ejendomme, der er fra før 1939, har en lav husleje, medens ejendomme, der er opført efter det år, har en betydelig højere husleje. Der vil derfor

[Søren Olesen.]

meget nemt ske det, ja, det vil absolut indtræffe, at de henholdsvis 9 pct. og 8 pct. i de nye ejendomme kommer til at repræsentere et betydeligt større beløb til vedligeholdelse end de 10 pct. på de ældre ejendomme.

Jeg mener derfor, man kan komme ud for det forhold, at de nye ejendomme, som trænger til forholdsvis lidt vedligeholdelse, får ret store beløb til rådighed, medens de ældre ejendomme, som trænger til mere vedligeholdelse, får et mindre beløb. Man har således været meget uheldig med udformningen af dette forslag, og jeg tror ikke, det vil virke tilfredsstillende for nogen af parterne. Desuden bliver det således, at et byggeri, som fra begyndelsen har været dyrt, for dyrt, og derfor har fået fastsat en ret høj leje for tiden fra 1939 til 1945 eller til 1948, kan få et højt vedligeholdelsesbeløb ind gennem forhøjet husleje, medens det byggeri, der har været gennemført mest økonomisk, får et mindre beløb. Disse forhold vil virke meget uheldigt.

Endelig er der administration af og kontrol med disse vedligeholdelseskonti. Vi er klar over, at spørgsmålet vil give anledning til utallige stridigheder imellem lejere og husejere, som nævnene skal afgøre, og man må rigtignok sende en medlidende tanke til de mennesker, der skal sidde i huslejenævnene i fremtiden. Medens medlemsskab af et huslejenævn hidtil har været et borgerligt ombud, hvor de, der sad i nævnene, i nogen måde kunne følge med i, hvad der skete, og have føling med det, vil man nu blive nødt til at oprette store kontorer, hvor nogle tjenestemænd skal udføre arbejdet og tildels afgøre sagerne. Det vil blive umuligt for de valgte nævn, som dog har andet arbejde at varetage, at følge med i det hele og bearbejde alle de sager, der kommer til at foreligge. Det er meget uheldigt, når en borgerlig ombudsinstitution forvandles til offentlige kontorer med tjenestemænd, hvorved det personlige ansvar og det personlige skøn i nogen grad falder væk, og hvorefter man bliver nødt til at afgøre det hele efter ganske bestemte vedtagne regler uden hensyn til de enkelte foreliggende forhold. Derfor burde man have overladt det til ejerne og lejerne selv at træffe bestemmelse om vedligeholdelsespligten, hvorved spørgs-

målet om forhøjelsen af lejen med 8, 9 eller 10 pct. ville falde bort; begge parter må jo være interesseret i, at såvel lejligheder som ejendomme får en nogenlunde vedligeholdelse, og de ville derved være mere frit stillet med hensyn til den foreslåede leje-forhøjelse.

Det bliver naturligvis også vanskeligt at afgøre, hvorvidt disse forhøjelser kan pålægges, idet det hidtil har været således, at selvom lejerne havde noget af den indvendige vedligeholdelsespligt, havde ejeren til gengæld også en del heraf, og derfor er det særlig vanskeligt at træffe en afgørelse; det kan let føre til, at ejerne tager den fulde forhøjelse, men måske ikke får den vedligeholdelsespligt, som det er tanken de skulle have.

Endelig er det et spørgsmål, hvad man skal gøre ved disse vedligeholdelseskonti, når loven udløber, altså om 3 år. Det kan tænkes, at der da henstår en del på disse konti, og der er, såvidt jeg kan se, ikke i lovforslaget truffet nogen bestemmelse om, hvad der da skal foretages med dem. I det tilfælde, at vedligeholdelsen f. eks. har været, som den skulle, men beløbene ikke er opbrugt, bør de vel tilfalde ejeren; men det modsatte tilfælde kan også forekomme, at vedligeholdelsen har været meget dårlig. Hvordan skal man så forholde sig?

Alt i alt finder retsforbundet en lejeforhøjelse nødvendig, og vi kan tiltræde, at den fordeles over en overgangstid, så at lønninger og pristal kan få lejlighed til at tilpasse sig efter den. Vi har nemlig altid ment, at man burde tilstræbe, at arbejdere og lejere fik en løn, så at de kunne betale den husleje, som til enhver tid vil opstå på et frit huslejemarked.

Vi kan give tilslutning til de foreliggende ændringsforslag med det forbehold, jeg har taget, idet vi mener, det er et skridt frem imod en afvikling af huslejerestriktionerne.

Bertel Dahlgaard: Jeg vil gerne fremsætte nogle få bemærkninger her ved lovforslagets anden behandling.

Jeg sagde ved lovforslagets første behandling, at al sandsynlighed talte for, at den kommende huslejelov ikke ville vække tilfredshed hverken hos ejere eller lejere. Sådan vil det sikkert også gå med det lejevlovsforslag, som nu gennemføres. Husejerne

[Bertel Dahlgaard.]

vil sikkert i stort tal sige, at loven giver dem for lidt, og lejerne vil i stort tal synes, at lejeforhøjelsen bliver dem for byrdefuld; men det er alligevel min tro, at utilfredsheden ikke bliver så stor, som jeg oprindeligt regnede med.

Når denne lovgivning nu vil blive modtaget med relativ forståelse i begge lejre, i hvert tilfælde hos nogenlunde rimelige mennesker, skyldes det efter mit skøn først og fremmest, at der bliver skabt klarere linier i forholdet mellem ejer og lejer. Det radikale venstres forslag i udvalget om, at der af lejeforhøjelsen hensættes et beløb på 10 pct. af lejen i 1939 til indre vedligeholdelse, betyder, at der nu sker en skarp afgrænsning af ejerens pligter og lejerens retigheder, så at den stadige strid med tusinder af nævnssager og retssager undgås.

Hertil kommer en anden virkning af denne hensættelse af 10 pct., som er af stor samfundsmæssig betydning. Den betyder, at de indre vedligeholdelses- og reparationsarbejder vil blive sat i gang gradvis, efterhånden som lejerne beslutter sig til at anvende de hensatte beløb. Derved undgås, at vedligeholdelsesarbejdet i de forsømte lejligheder pludselig sættes i gang overalt, hvorved der ville blive lagt beslag på så megen arbejdskraft, at andet nødvendigt byggearbejde ville komme til at savne arbejdskraft.

Når den nye lejelov ikke vil møde så megen modstand, skyldes det sikkert også, at finansministerens store statsskatteforslag er opgivet. Jeg er meget tilfreds med, at de, som jeg foreslog ved første behandling, afløses af en mindre forhøjelse af ejendoms-skatterne i købstæderne, svarende i princippet til den forhøjelse, der allerede er sket i hovedstaden, og jeg er meget glad for, at denne forhøjelse, sådan som jeg foreslog det dengang, tilfalder kommunerne selv, og at beløbet foreløbig henlægges til risikofonds til imødegåelse af eventuelle tab på kommunernes omfattende garantier for lån til boligbyggeriet eller senere anvendes

til finansiering af kommunal anlægsvirksomhed. Jeg tror, dette er et led i en fornuftig kommunal konsolideringspolitik, som kommunerne jo altid bør have for øje.

Under udvalgets forhandlinger har jeg fremdraget et spørgsmål vedrørende to-familieshuse. Det viser sig, at den lejeforhøjelse, husejerne i almindelighed får, vil være næsten uden betydning for ejeren af et tofamilieshus, idet forhøjelsen af lejerens leje vil medføre, at ejerens egen lejlighed sættes tilsvarende op i leje ved indtægtsopgivelsen til skat. Resultatet bliver derfor, at det hovedsagelig er staten og kommunerne, der indkasserer fordelene ved lejerens lejeforhøjelse. Der har været samråd med den højtærede finansminister om spørgsmålet, og jeg håber, at ministeren vil give tilsagn om, at sagen gøres til genstand for nærmere overvejelse inden ligningslovens behandling til efteråret.

Når vi nu står overfor afstemningen om de mange ændringsforslag, er det min tro, at der er grund til i det store og hele at være tilfreds med det resultat, udvalget gennem sit arbejde er nået frem til, navnlig når der ses hen til den overordentlig vanskelige opgave, vi stod overfor ved denne overgangslovgivning henimod frie forhold. Der er fra mange sider ydet værdifulde bidrag til dette resultat, og jeg påskønner ikke mindst det bidrag, det ærede medlem hr. Aksel Møller efter sin hjemkomst ydede under de sidste to dages forhandlinger. Jeg forstår, at det ærede medlem hr. Aksel Møller måtte føle en ganske særlig forpligtelse overfor denne lovgivning. Gennemførelsen af en ny huslejelov var den vanskelige opgave, det ærede medlem efterlod sig uløst, da han gik af som boligminister. Jeg erkender, at det ærede medlem nu har bødet på denne fejl gennem sin energiske indgriben, da han kom hjem.

I „Dagens Nyheder“ har i søndags en venningsindet skribent skildret alt dette ved at udnævne det ærede medlem hr. Aksel Møller til at være en katalysator. Skribenten forklarer derefter, at en katalysator er noget

[Bertel Dahlgaard.]

halvvejs ubegribeligt; man ved, ikke, hvad det er, men man ved, hvordan det virker. Her må jeg dog tage det ærede medlem hr. Aksel Møller i forsvar; han er slet ikke noget ubegribeligt. Men altså, skribenten siger, at han virker som en katalysator, der får vædskerne til at blande sig på den rigtige måde, som af kaos skaber kosmos, d. v. s. den ordnede verden. Hvorledes ved man egentlig ikke, det sker blot ved selve katalysatorens tilstedeværelse.

Nu er det jo klart, at denne karakteristik af det ærede medlem hr. Aksel Møllers indgriben ikke kan tage sigte på forhandlingerne i udvalget og deres resultat; her var han jo netop ikke tilstede, vædskerne var blandet på den rigtige måde, af kaos var skabt kosmos, det, der stod tilbage både for huslejelovens og byggestøttelovens vedkommende, var blot, at man skulle erkende her i salen, at dette var fuldbragt. Det ville man ikke før det ærede medlem hr. Aksel Møllers hjemkomst. Nu kan man sige, at det var dog egentlig mærkeligt; men måske kan også det forklares ved fysikkens hjælp. Fysikerne forklarer, at der i den rigtige blanding af stofferne sommetider findes katalysatorgifte, der hindrer det endelige lykkelige resultat. Fysikerne siger, at disse gifte kun behøver at være tilstede i meget små mængder, som små urenheder, for at kunne virke ødelæggende på resultatet. Denne uforklarlige hindring for det gunstige resultat skulle jeg tro at det ærede medlem hr. Lorentzen har særligt kendskab til. Det er det, den rette katalysator formår at rydde af vejen. Fysikerne siger endvidere, at den rette katalysator til tider kan få processen i gang med en hastighed, der endogså kan stige til eksplosion. Det er denne eksplosion, det ærede medlem hr. Aksel Møller fremkaldte, det er den, vi priser ham for, og som sikkert det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft er ham taknemlig for.

Derfor vil jeg gerne slutte med at sige, at jeg ønsker det ærede medlem hr. Aksel Møller velkommen hjem med håbet om, at han ikke skal få grund til at rejse bort igen, når urenheder i stofblandingerne herinde kræver et virkeligt — jeg tror skribenten brugte udtrykket kraftfelt sat i funktion, som kan fremkalde den nødvendige eksplosion.

Indenrigs- og boligministeren (Kjærboel):
Da der jo er en intim forbindelse imellem lejeloven og byggestøtteloven, vil jeg vente med at gøre mine nærmere bemærkninger, til også forhandlingen om byggestøttelovforslaget er tilendebragt her i dag. Jeg vil derfor på nuværende tidspunkt nøjes med at takke udvalget for dets arbejde og sige, at jeg kan tiltræde de ændringer, som der er opnået enighed om i udvalget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslagene nr. 1—6
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 7
vedtoges med 148 stemmer mod 7; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 8
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 9
vedtoges med 148 stemmer mod 7; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 10
vedtoges med 148 stemmer mod 7; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 11
vedtoges med 148 stemmer mod 7; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 12 og 13
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 14
vedtoges med 137 stemmer mod 7; 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 15 betragtedes som vedtaget efter vedtagelsen af ændringsforslag nr. 7.

Ændringsforslag nr. 16

vedtoges med 144 stemmer mod 7; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 17—19 og nr. 22—24

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslagene nr. 20, 21, 25 og 26

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 27

vedtoges med 144 stemmer mod 7; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

§ 1, således ændret, ændringsforslag nr. 28, § 2, således ændret, ændringsforslag nr. 29 og § 3, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet.

Mødet genoptages i dag kl. 13³⁰.

Mødet udsat kl. 11⁵⁸.

Mødet genoptaget kl. 13³⁰.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om straf for folkedrab har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om byggeri med offentlig støtte.

(Første behandling findes i tidenden sp. 1670; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 503).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, de stillede ændringsforslag samt spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ordføreren (Carl P. Jensen): Da den højtærede indenrigs- og boligminister ved udgangen af 1954 fremsatte sine forslag til lov om leje og senere forslag til lov om byggeri med offentlig støtte, blev man, som det vil erindres, enig om at henvise disse to forslag til et fælles udvalg. Dette udvalg har nu afgivet sin betænkning, og jeg skal som ordfører for den del af udvalgsarbejdet, der har omfattet boligstøtteleven, redegøre for flertallets, det vil i denne forbindelse sige det konservative folkepartis, det radikale venstres og socialdemokratiets, indstilling. Partiet venstre har erklæret her i salen at ville motivere sit standpunkt for ikke at kunne tilslutte sig flertalsindstillingen i betænkningen.

Inden jeg som udvalgets ordfører redegør for udvalgsflertallets indstilling, vil jeg dog gerne have lov at gøre nogle ganske få bemærkninger for, om jeg så må sige, egen regning.

Da vi i maj måned i fjor fik forelagt lovforslaget til lov om boligforholdene, et forslag, der, som det vil erindres, samlede hele boligproblemet under eet, fik mit parti allerede ved forslaget første behandling et ganske klart indtryk af, hvor oppositionen var at finde i det reformlovgivningsarbejde, som dette forslag efter min opfattelse var udtryk for, og jeg tror, jeg udtrykker mig meget mildt, når jeg siger, at dette forslag ikke fik nogen gunstig modtagelse.

Vi kan fra vor side kun beklage, at man ikke på dette grundlag kunne nå frem til en boliglovgivning på lang sigt, og når jeg nævner det i denne forbindelse, er det blot for at pege på baggrunden for, at den højtærede indenrigs- og boligminister tog konsekvensen af den stilling, der forelå i det høje ting. Det skete ved, at ministeren i december måned i fjor fremsatte sit forslag til lov om ændring i lov om leje. Ved det første møde, der blev afholdt i det nedsatte udvalg, blev ministeren orienteret om den stilling, som partierne, i første række fler-